

Realisatie recreatiesluizen Junne en Diffelen

25 februari 2014

Realisatie recreatiesluizen Junne en Diffelen

Toetsing natuurwetgeving

Verantwoording

Titel	Realisatie recreatiesluizen Junne en Diffelen
Opdrachtgever	Provincie Overijssel
Projectleider	Erik Mateman
Auteur(s)	Sipke Holtes en Bas Bakker (tweede lezer)
Projectnummer	4813582
Aantal pagina's	28 (exclusief bijlagen)
Datum	25 februari 2014
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Ruimtelijke Kwaliteit
Handelskade 11
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1
Fax +31 57 06 99 66 6

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R001-4813582SIH-mfv-V03-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	5
1 Inleiding.....	9
1.1 Aanleiding, afbakening en doel	9
1.2 Natuurwetgeving	9
1.3 Methode	10
1.4 Uitgangspunten	10
2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten.....	11
2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling	11
2.1.1 Junne.....	12
2.1.2 Diffelen	12
2.1.3 Beoogde ontwikkeling	13
2.2 Verwachte soorten en toetsing.....	13
2.2.1 Flora	14
2.2.2 Grondgebonden zoogdieren.....	15
2.2.3 Vleermuizen	16
2.2.4 Vogels	17
2.2.5 Amfibieën	17
2.2.6 Reptielen	17
2.2.7 Vissen.....	18
2.2.8 Dagvlinders	18
2.2.9 Libellen	18
2.2.10 Overige ongewervelden	19
2.3 Samenvatting aanwezige tabel 2- / 3-soorten	19
3 Toetsing Ecologische Hoofdstructuur	20
3.1 Werkwijze	20
3.2 EHS provincie Overijssel.....	20
3.3 Toetsing effecten.....	22
3.4 Conclusies toetsing EHS	24
4 Conclusies en aanbevelingen	25
4.1 Flora en faunawet.....	25
4.2 Ecologische Hoofdstructuur	25
4.3 Aanbevelingen.....	25

5 **Literatuur..... 26**

Bijlage(n)
Toelichting natuurwetgeving

1 Inleiding

Het waterschap Velt en Vecht wil de bestaande stuwen in de Vecht passeerbaar maken voor beperkte recreatievaart. Door de ontwikkeling kunnen door de Nederlandse natuurwetgeving beschermde waarden worden geschaad. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurwetgeving die bij dit project relevant is, en de bijbehorende wijze van toetsing.

1.1 Aanleiding, afbakening en doel

In het Masterplan 2009 hebben de samenwerkende partijen binnen de gebiedsontwikkeling Ruimte voor de Vecht besloten tot het realiseren van passende bevaarbaarheid voor de Vecht. In februari 2012 heeft Tauw een toetsing opgeleverd voor doorgaande en passende recreatievaatrapport [Tauw, 2012]. De reeds uitgevoerde toetsing betrof een toetsing van de recreatievaart. De realisatie van recreatiesluizen is hierin niet opgenomen.

Omdat het realiseren van de stuwen valt onder een ruimtelijke ingreep dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk gemaakt te worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Natuurwetgeving

De huidige natuurwetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming. *Soortbescherming* wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) en de Wet op de Ruimtelijke Ordening (Wro). De Nb-wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermd natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Nb-wet noodzakelijk.

In de Wro is de planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vastgelegd. Toetsing hieraan vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient altijd de Flora- en faunawet getoetst te worden. Afhankelijk van de locatie dienen ook de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de Natuurbeschermingswet 1998 getoetst te worden. Beide stuwen liggen gedeeltelijk binnen de EHS van de provincie Overijssel. Een toetsing aan de EHS is dan ook noodzakelijk.

Stuw Diffelen ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied. Het dichtst bij gelegen Natura 2000-gebied bij stuw Junne betreft het gebied 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' en ligt op ruim 500 m afstand. Gezien het karakter en locatie van de beoogde werkzaamheden worden effecten op het Natura 2000-gebied 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' niet verwacht.

Samenvattend wordt de Flora- en faunawet en de Ecologische hoofdstructuur getoetst. Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurwetgeving is opgenomen in bijlage 1.

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Een oriënterend veldbezoek op 21 juni 2012
- Gegevens verkregen uit eerdere toetsingen van Tauw nabij de stuwen en de Vecht

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. Het realiseren van de sluizen is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

1.4 Uitgangspunten

De toetsing aan de EHS omvat het bepalen van mogelijke aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS of eventueel areaalverlies. Deze toetsing geeft een ecologisch-inhoudelijke indruk van het optreden van eventuele effecten op de EHS.

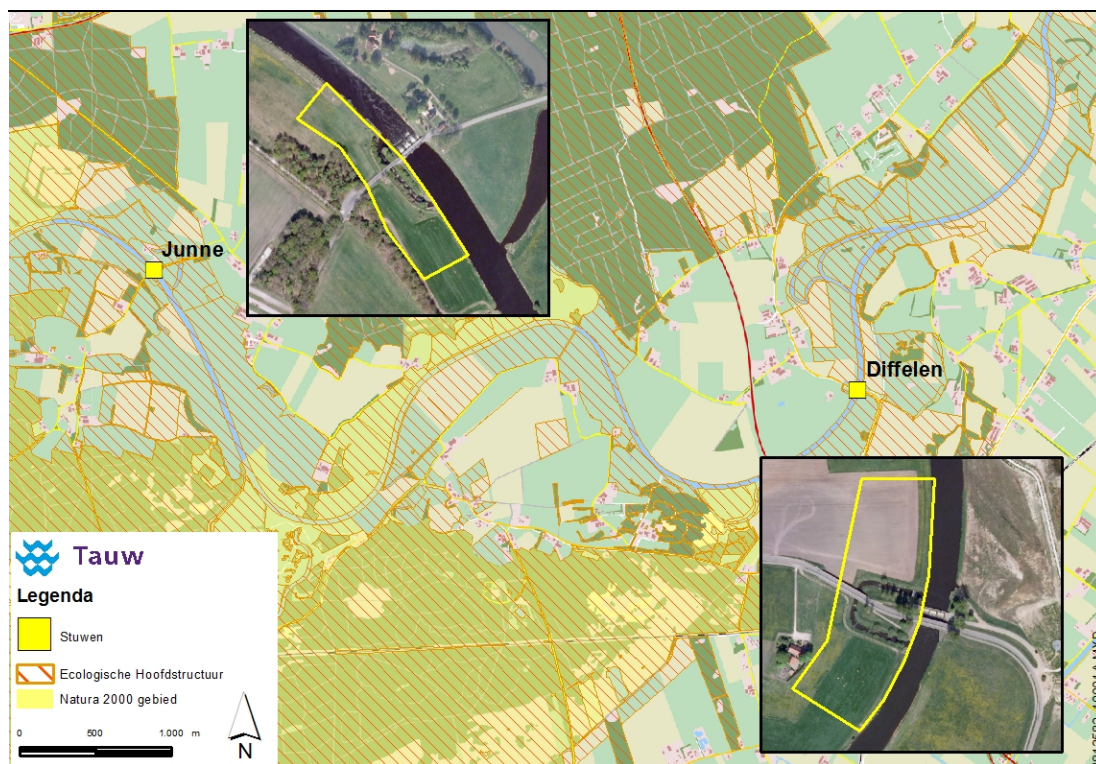
2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en de verwachte beschermde soorten op basis van verspreidingsgegevens, oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel.

2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling

De beide stuwen in de Vecht (zie figuur 2.1) liggen in de provincie Overijssel, tussen de steden Ommen en Hardenberg. De Vecht stroomt tussen Ommen en de Rheezerweg door het Natura 2000-gebied 'Vecht en Beneden-Regge'. Dit gebied is tevens aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur. De passeerbaar te maken stuwen, Junne en Diffelen, liggen in de Ecologische Hoofdstructuur.

De Vecht is een laaglandrivier welke door zandruggen heen loopt. De Vecht ligt ten opzichte van het omringende landschap relatief diep in het landschap. Onderstaande figuur geeft de ligging van de plangebieden weer.

Figuur 2.1 Ligging locaties stuwen ten opzichte van plangebieden

2.1.1 Junne

Stuw Junne ligt noorden van het dorp Junne, onder de Junnerweg. Het plangebied ligt ten zuiden van de Vecht. Ten noorden van de Vecht wordt op het moment van het schrijven van onderliggende toetsing een nevengeul aangelegd. Het plangebied bestaat uit de huidige vistrap en de omliggende landbouwpercelen waarbinnen de sluis gerealiseerd wordt. Op de dijk tussen de vistrap en het agrarisch bemeste land wordt beheer uitgevoerd zodat er een grazige vegetatie staat. De vistrap ligt diep in het landschap, waardoor er steilranden aanwezig zijn. Deze zijn begroeid met struweel, bomen en bramen. Uitgangspunt bij de toetsing is dat de huidige vistrap niet aangetast wordt en dat de sluis naast de vistrap gerealiseerd wordt.

Figuur 2.2 Indicatie plangebied inclusief Lange Ereprijs (rechtsboven)

2.1.2 Diffelen

Stuw bij Diffelen ligt zuidoosten van het dorp Diffelen, onder de Rheezerweg. Het plangebied ligt ten noorden van de Vecht. Ten zuiden van de Vecht is onlangs een nevengeul gerealiseerd. Het plangebied bestaat uit de huidige vistrap en de omliggende landbouwpercelen waarbinnen de sluis gerealiseerd wordt. De overgang is redelijk gemoedelijk, en de vistrap ligt iets dieper in het landschap. In tegenstelling tot Junne is hier niet een echte steilrand aanwezig.

Uitgangspunt bij de toetsing is dat de huidige vistrap niet aangetast wordt en dat de sluis naast de vistrap gerealiseerd wordt.

Figuur 2.3 Indicatie plangebied, inclusief Lange ereprijs in het midden

2.1.3 Beoogde ontwikkeling

Voor het mogelijk maken van het varen op de Vecht wordt bij beide locaties een sluis aangelegd. De huidige vistrap blijft gehandhaafd. Voor de toetsing gaan wij ervan uit dat het gehele gebied vergraven wordt.

2.2 Verwachte soorten en toetsing

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermde) en tabel 3-soorten (strikt beschermd). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de verwachte en aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Tevens is een inschatting gemaakt van het effect van de werkzaamheden op de verwachte soorten. Voor onderstaande gegevens is gebruik gemaakt van landelijke verspreidingsgegevens en het rapport doorgaande en passende recreatievaart in de Overijsselse Vecht, 2012.

2.2.1 Flora

Op basis van verspreidingsgegevens zijn diverse beschermde vaatplanten te verwachten in of nabij het plangebied: Kruipend moerasscherm, Valkruid, Rapunzelklokje, Spaanse ruiter, Gevlekte orchis, Brede orchis, Steenanjer, Kleine zonnedauw, Ronde zonnedauw, Klokjesgentiaan, Dennenorchis, Jeneverbes, Drijvende waterweegbree, Waterdrieblad, Wilde gagel en Lange Ereprijs.

Bij het oriënterende veldbezoek is Lange ereprijs op meerdere locaties, zowel bij Junne als Diffelen (zie figuur 2.4), waargenomen. De Steenanjer is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. Deze soort komt op meerdere locaties langs de Vecht voor en is nabij de stuwen niet uit te sluiten. In juni (ten tijde van het veldbezoek) bloeit deze soort nog niet en is de soort niet eenvoudig te herkennen. Overige beschermde plantensoorten die in de directe omgeving voorkomen zijn niet waargenomen. Op basis van het aanwezige biotoop worden deze soorten niet verwacht.

Effecten

Door uitvoering van het voornemen zullen de groeiplaatsen van de Lange Ereprijs en Steenanjer komen te vervallen. De groeiplaatsen van de Lange ereprijs die in het plangebied zijn aangetroffen bevinden zich voornamelijk tussen de daar aanwezige stenen, die daar als oeverbeschoeiing liggen. Aan de westzijde van Junne is op de meest westelijke groeilocatie een grotere hoeveelheid aanwezig die niet tussen de stenen groeit. De Steenanjer komt voor op de droge, zandige, kalkarme graslanden langs de Vecht. De verwijdering van bovenstaande soorten is een overtreding van artikel 8 van de Flora- en faunawet.

Figuur 2.4 Groeiplaatsen tabel 2 soort Lange ereprijs. Junne en Diffelen

2.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Volgens de Atlas Zoogdieren van Overijssel [Douma, M et al., 2011], aangevuld met waarnemingen van de zoogdiervereniging [www.zoogdieratlas.nl] en waarnemingen van Stichting Das & Vecht (oktober 2013) kunnen Steenmarter en Eekhoorn (tabel 2) en Waterspitsmuis, Boommarter, Das en Otter (tabel 3) in of in de ruime omgeving van het plangebied voorkomen.

De Steenmarter, Eekhoorn, Boommarter, Das en Otter hebben geen verblijfplaatsen in het plangebied door de afwezigheid van geschikt habitat (bosrijk of struweelrijk gebied). Dit is tijdens het oriënterend veldbezoek bevestigd. De boommarter heeft zijn leefgebied in de omliggende bossen op minimaal 500 meter afstand van de planlocaties (Stichting Das en Vecht). Mogelijk gebruiken Steenmarter, Boommarter en Eekhoorn in de omgeving van het plangebied als foerageergebied. Indien de werkzaamheden overdag uitgevoerd worden, zullen foeragerende dieren niet worden verstoord.

Van de Das is bekend dat er zowel bij Junne als Diffelen dassenburchten rondom het plangebied zijn. Nabij het plangebied in Diffelen bevindt zich een hoofdburcht van de das in kilometerhok 234-504 en twee bijburchten in kilometerhok 234-505. De gehele omgeving, zoals aangegeven op het kaartje is een foerageergebied van das. Ondanks dat de das goede zwemmer is maakt hij waarschijnlijk ook gebruik van de brug over de Vecht. In 2013 zijn er mestputjes van de das nabij brug ter hoogte van 'de Distelbelt' (kilometerhok 235-504) waargenomen (Stichting Das & Vecht). Nabij het plangebied van Junne bevindt zich een hoofdburcht van de das in kilometerhok 229-505. Tevens bevindt zich een bijburcht in kilometerhok 230-505. Een vluchtpijp van de das, die incidenteel belopen is, bevindt zich in kilometerhok 230-505. Verder bevindt zich in het gebied een hoofdburcht en een bijburcht in kilometerhok 230-503.

Nabij gelegen ook nog een hoofdburcht / kraamburcht in kilometerhok 229-505 met enkele vluchtpijpen. Gebleken is dat de das ook voedsel zoekt in de tuinen van de woonhuizen nabij de brug (Stichting Das & Vecht).

Zowel het plangebied van Junne als Diffelen wordt door de das gebruikt als foerageergebied. In de directe omgeving is echter ruim voldoende foerageergebied voor de Das. De geringe aanpassingen in het gebied voor de realisatie van een recreatiesluis zal hier geen negatief effect op hebben. Ook zijn er geen effecten op de verblijfplaatsen van de Das.

In 2012 werden regelmatig sporen gevonden langs de Vecht tussen Zwolle en Junne. Rond de stuw en de vistrap bij Junne zijn op meerdere plaatsen sporen gevonden. Vooral na de aanleg in 2013 van de nieuwe vechtarm bij de stuw van Junne bleek dat het aantal ottersporen hier sterk is toegenomen. Verder stroomopwaarts werden in 2012 minder regelmatig sporen gevonden, onder andere bij de Uilenkamp en bij de Haandrik (Stichting Das & Vecht).

Verblijfplaatsen van de Otter zijn niet aanwezig in het plangebied. De Otter foerageert in het water en gebruikt onder andere de oever om zich te verplaatsen. Effecten op het foerageergebied en leefgebied treden niet op. Voorwaarde is wel dat de werkzaamheden overdag uitgevoerd moeten worden.

De Waterspitsmuis houdt van leefgebied met ruige oevers met veel kruiden en onderwaterbegroeiing. Deze zijn in de vistrappen aanwezig. De soort is daarnaast in de omgeving van Diffelen langs de Vecht aangetroffen [Bureau Waardenburg, 2012]. De aan- of afwezigheid van Waterspitsmuis in beide plangebieden kan niet uitgesloten worden.

Effecten

Geschikt leefgebied voor de waterspitsmuis is alleen langs de vistrappen aanwezig. Aangezien deze vistrappen niet aangetast worden, treden er geen effecten op door de realisatie van de recreatiesluizen. Wel kunnen effecten tijdens de realisatie optreden. Om deze reden dienen de werkzaamheden buiten het kwetsbare seizoen (april tot en met augustus en december tot en met februari) van deze soort uitgevoerd te worden.

2.2.3 Vleermuizen

Het plangebied kan voor meerdere vleermuisensoorten voldoen als foerageergebied. Vleermuizen die voor kunnen komen in de ruime omgeving van het plangebied zijn de Watervleermuis, Franjestaart, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Meervleermuis, Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis, Gewone dwergvleermuis en Gewone baardvleermuis (allen tabel 3). De Meervleermuis heeft een winterverblijfplaats op het Landgoed Eerde en gebruikt ondermeer de Vecht als foerageergebied [Arcadis, 2009]. De Vecht en omgeving zal voor de vleermuizen vooral functioneren als foerageergebied.

Effecten

Door aanpassing van de inrichting van het plangebied zal de functie voor vleermuizen niet wijzigen. Wanneer de werkzaamheden overdag uitgevoerd worden en er in de nacht geen bouwlichten aan staan, vindt er met zekerheid geen negatief effect plaats op vleermuizen.

2.2.4 Vogels

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Voor enkele jaarlijks terugkerende soorten zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving ervan jaarrond beschermd. In en nabij het plangebied kunnen meerdere vogelsoorten tot broeden komen. De Grote gele kwikstaart (categorie 3) heeft in beide stuwen een vaste verblijfplaats. Ten tijde van het oriënterende veldbezoek is deze niet waargenomen, maar ten tijde van het onderzoek in het kader van de ontheffingen voor het varen is deze aangetroffen bij beide stuwen [Tauw, 2012]. Overige jaarrond beschermde vaste verblijfplaatsen worden nabij de stuwen niet verwacht.

Effecten

De nestlocaties van de Grote gele kwikstaart wordt niet aangetast. Het geschikt foerageergebied voor deze soort is de Vecht, maar met name de vistrappen. Deze blijven gehandhaafd, waardoor effecten op Grote gele kwikstaart worden uitgesloten.

2.2.5 Amfibieën

In de ruime omgeving van het plangebied van de stuwen en het vaartracé kunnen de amfibieënsoorten Kamsalamander, Knoflookpad, Rugstreeppad, Heikikker en Poelkikker (tabel 3) voorkomen [Creemers *et al.*, 2009 en www.waarneming.nl]. In de directe omgeving zijn enkele oude meanders en poelen aanwezig waar deze soorten voor kunnen komen. Door afwezigheid van geschikte voortplantingsbiotopen binnen de plangebieden worden deze soorten echter niet verwacht binnen de plangebieden.

Effecten

Er worden geen effecten verwacht vanwege het ontbreken van primair habitat voor de soorten.

2.2.6 Reptielen

In de ruime omgeving van het plangebied kan de tabel 2-soort Levendbarende hagedis (tabel 2) en de tabel 3-soorten Zandhagedis, Ringslang en Adder voorkomen [Creemers *et al.*, 2009 en [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)]. Door het ontbreken van geschikt habitat voor bovenstaande soorten in het plangebied zullen er geen negatieve effecten optreden betreffende de Flora- en faunawet.

Effecten

Er worden geen effecten verwacht vanwege het ontbreken van primair habitat voor de soorten.

2.2.7 Vissen

In de Vecht kunnen de tabel 2-vissoorten Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad voorkomen. Ook kunnen de tabel 3 soorten Bittervoorn, Grote modderkruiper, voorkomen [Crombaghs, 2002]. Waarneming.nl meldt het voorkomen van de Bittervoorn nabij de stuw van Junne. Hier zijn circa vijf exemplaren gevangen in 2006. Grote modderkruiper kan mogelijk in de omgeving voorkomen, maar de Vecht zelf is geen geschikt leefgebied voor deze soort. Bittervoorn, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad kunnen wel voorkomen in de Vecht (en vispassage).

Effecten

De vispassages blijven gehandhaafd. Effecten kunnen optreden wanneer de doorsteek tussen sluis en Vecht wordt gemaakt. Bittervoorn zal door de werkzaamheden makkelijk (tijdelijk) kunnen vluchten, waar na realisatie het habitat niet wezenlijk is veranderd. Effecten op Bittervoorn worden daardoor uitgesloten. Kleine modderkruiper en mogelijk Rivierdonderpad zijn minder in staat om weg te vluchten, deze soorten zwemmen voornamelijk de oeverzone in. Lokaal zijn effecten op deze soorten dan ook niet uit te sluiten. Aangezien dit tabel 2-soorten zijn, kan volgens een goedgekeurde gedragscode gewerkt worden (bijvoorbeeld de gedragscode van de Unie van Waterschappen). Op deze wijze wordt een overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen.

2.2.8 Dagvlinders

Volgens de Dagvlinders van Nederland [Bos *et al.*, 2006] kan het Heideblauwtje voorkomen in de ruime omgeving van het plangebied. Het Heideblauwtje is echter gebonden aan grotere heidevelden die niet direct naast het plangebied aanwezig zijn. Voor andere vlindersoorten is in het plangebied geen geschikt biotoop aangetroffen. Strikt beschermde vlindersoorten worden niet verwacht in de directe omgeving van het plangebied.

Effecten

Er worden geen effecten verwacht vanwege het ontbreken van primair habitat voor de soorten.

2.2.9 Libellen

Volgens de Nederlandse Libellen [Dijkstra *et al.*, 2002] worden nabij het plangebied geen strikt beschermde libellen verwacht. Tevens is nabij de stuwen geen geschikt leefgebied aangetroffen. Leefgebied van strikt beschermde libellensoorten wordt daarvoor niet verwacht in de directe omgeving van het plangebied.

Effecten

Er worden geen effecten verwacht vanwege het ontbreken van primair habitat voor de soorten.

2.2.10 Overige ongewervelden

Volgens Gmelig Meyling en Boesveld [2008] is de Platte schijfhoren in de omgeving van de bovenloop van de Vecht waargenomen voor 2002. Watergangen waarin condities aanwezig zijn voor de Platte schijfhoren (voedselarm water, veel plantengroei) zijn in het plangebied niet aanwezig. De Vecht is een rivier die ondermeer voedselrijk landbouwwater afvoert. Voor overige beschermde soorten bevat het plangebied en directe omgeving geen geschikt habitat en / of geschikte (landschaps)elementen. Overige strikt beschermde ongewervelden daardoor niet worden verwacht in het plangebied.

Effecten

Er worden geen effecten verwacht vanwege het ontbreken van primair habitat voor de soorten.

2.3 Samenvatting aanwezige tabel 2- / 3-soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek wordt verwacht dat de strikt beschermde soorten Lange ereprijs, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad een negatief effect kunnen ondervinden van de aanleg van de sluizen. Dit betreffen allen tabel 2-soorten. Bij ruimtelijke ingrepen kan voor tabel 2-soorten gebruik worden gemaakt van een gedragscode. Bij het treffen van afdoende mitigerende maatregelen is geen sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. Om effecten te voorkomen op deze soorten kan gewerkt worden conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen. De mitigerende maatregelen dienen in een werkprotocol opgenomen te worden.

3 Toetsing Ecologische Hoofdstructuur

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: In welke mate worden de wezenlijke waarden en kenmerken van de provinciale ecologische hoofdstructuur aangetast door de beoogde activiteiten?

3.1 Werkwijze

Bij ruimtelijke ontwikkelingen of ingrepen in of nabij de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is sprake van planologische bescherming via ruimtelijke procedures in het kader van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Het stelsel van de Wro gaat ervan uit dat plannen van een hogere overheid doorwerken naar lagere overheden. Overheden zijn gehouden aan bescherming van de EHS vanuit de provinciale Verordening Ruimte en/of landelijke Nota Ruimte; voor (particuliere) initiatiefnemers van (ruimtelijke) ingrepen in de EHS is het gemeentelijk bestemmingsplan het bindende ruimtelijk plan. Bij een ruimtelijke ingreep in de EHS is het bepalen van effecten op de EHS noodzakelijk. Wanneer er geen ruimtelijke procedure van toepassing is, maar wél effecten op de EHS denkbaar zijn, is het raadzaam en in sommige gevallen noodzakelijk ook een toetsing aan de EHS-doelen uit te voeren. Zie bijlage 1 voor een nadere beschrijving van toetsing aan de EHS.

De toetsing aan de EHS omvat het bepalen van mogelijke aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS en/of areaalverlies. Deze toetsing geeft een ecologisch-inhoudelijke indruk van het optreden van eventuele effecten op de EHS.

3.2 EHS provincie Overijssel

Om een ecologisch-inhoudelijke indruk te krijgen van het optreden van eventuele effecten op de EHS, dient gekeken te worden naar de wezenlijke kenmerken en waarden. Als wezenlijke kenmerken en waarden definieert een provinciale Verordening Ruimte de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om het areaal van een gebied en de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, duisternis en openheid, de landschapsstructuur en belevingswaarde.

De Natuurdoelen en kwaliteiten zijn voor de provincie Overijssel vastgelegd in het Natuurbeheerplan provincie Overijssel [Overijssel 2009]. De doelen zijn gelijk aan de opgestelde doelen in het Natuurgebiedsplan Vecht-Regge [Overijssel 2004]. Over de Vecht (onderdeel van Noordoost Overijssel) wordt in de plannen het onderstaande beschreven.

Het rivierdal Van Vecht en Regge kent veel verschillende biotopen in zowel natte als droge milieus. Langs de Vecht en de Regge komen afgesneden meanders voor. Een deel ervan heeft een eenzijdige verbinding met de rivier. Alle stadia van verlanding van open water, drijftillen, riet en zeggemoeras tot en met broekbos komen voor. Veel oude rivierlopen, vooral die langs de Regge, zijn geheel of deels dichtgeschoven. Zeer dynamische natuur, welke kenmerkend is voor een levend riviersysteem ontbreekt op landschapsschaal en slechts plaatselijk komt in het rivierdal bos voor. Op lage delen van de uiterwaarden en in geulen komen graslanden voor met soorten van het Dotterbloemtype en andere natte graslandtypen. Op gradiënten met invloeden van het grondwater zijn soortenrijke schraalland en kleine zeggen vegetaties te vinden. Deze typen zijn onder andere in de Rheezermaten, in het Junner- en Arriër Koeland en in de Eerder hooilanden te vinden. De meeste cultuurgronden zijn intensief in gebruik. Door grote variatie en de samenhang met grote natuurgebieden in de omgeving van het dal zijn de faunawaarden in het Vecht- en Reggegebied hoog. Voor veel diersoorten is de combinatie van bosrijk gebied en een gevarieerd dal belangrijk; er zijn veel ecologische relaties. Met een aantal soorten gaat het niet zo goed zoals Patrijs, Waterral en Watersnip; het zijn bedreigde soorten. Plaatselijk is er nog een redelijke weidevogelstand aanwezig, maar de weidevogelstand ontwikkelt zich zeer zorgelijk. In de gehele Vecht zijn vistrappen aanwezig bij de stuwen en bij de beneden en boven Regge is dat ook het geval nu als laatste de kruising met het Overijssels kanaal is aangepast. Van de 65 dagvlinders van Nederland, is ongeveer de helft in het Vechtgebied aangetroffen.

In de regio Noordoost-Overijssel liggen veel landgoederen. Zij vormen economische eenheden die niet alleen een belangrijk aandeel leveren in de kwaliteit van natuur, landschap en cultuurhistorie maar eveneens voor de landbouw, de bosbouw en de recreatie van groot belang zijn. Verder zijn landgoederen van betekenis voor waterhuishouding en milieu. Veel landgoederen zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet. Veel landgoederen hebben zowel een karakteristiek landhuis, kenmerkende streekeigen boerderijen, oude parkbossen, multifunctionele bossen, essen en andere oude cultuurlandschappen. De afwisseling in de diverse terreintypen is tevens een afspiegeling van de verwevenheid van functies, waardoor een landgoed zich in het bijzonder onderscheidt van andere bedrijven. De belangrijkste doelen voor natuur en landschap in het totale Vecht-Reggegebied zijn:

1. Het ontwikkelen van een halfnatuurlijke laaglandrivier; daarbij horen natuurlijker rivierprofielen, nevengeulen, erosie en sedimentatie, overstroming en zandafzetting in de uiterwaarden en rivierduinvorming. Referentiebeelden zijn te vinden in het riviersysteem van de Hase, de Lippe en Ems (Duitsland) en voor een deel in het systeem van de Allier-(Frankrijk)
2. Ontwikkelen van riviergebonden grazige vegetaties of anders gezegd het weer in ere herstellen van de 'koeweiden en marsen' in afwisseling met kruidenrijke (overstromings)graslanden. Op de meest droge delen wordt gestreefd naar rivierduin raslanden en andere droge graslanden

3. Vergroten van de variatie en structuur in de rivierdalen door ontwikkelen van struwelen, herstellen oude meanders, ontwikkelen van (hardhout) ooibos en aanleg van poelen voor amfibieën
4. Het ontwikkelen van natte aan grondwater gebonden schrale graslandvegetaties en andere natte graslanden zoals dotterbloem / kievitsbloemgraslanden in afwisseling met rietland en moeras. Enkele gebieden bij Vecht en Regge liggen in de kwelzone van de stuwwallen (onder andere Regge-uiterwaarden bij Lemele, Besthmener hooilanden, Vlierwaterleiding). Hier zijn kansrijke situaties voor dergelijke natte graslanden en kwelmoerassen
5. Behoud en versterken van weidevogelreservaten (niet nabij Vecht aanwezig)
6. Een grote, samenhangende natuur- en boskern centraal in het gebied gestalte geven, waarvan een nader aan te geven deel op enige termijn (na de eerste planperiode van zes jaar) tot een grootschalig natuurgebied kan worden ontwikkeld
7. De samenhang tussen de bestaande natuur- / bosgebieden versterken door natuurontwikkeling in vooral het winterbed
8. De natuurlijke waarden van de (multifunctionele) bossen vergroten via geïntegreerd bosbeheer en ontwikkelen van hard- en zachthout ooibossen op plaatsen waar dat rivierkundig mogelijk is. Deze componenten van het ecosysteem terugbrengen, biedt kansen aan vestiging van de Bever. Deze soort van moerassen en riviersystemen is gelet op het succes in de Hase zeer kansrijk voor het centrale deel van de Vecht oostelijk van Ommen
9. De ontwikkeling van een tweetal robuuste verbindingen. In deze regio is een deel van de begrenzing van de robuuste verbinding Hattem-Ommen en het gehele deeltracé Reestdal-Ommen en Ommen-Holterberg opgenomen. Deze verbinden de Veluwe met de bos- en natuurgebieden langs de Vecht, de Sallandse Heuvelrug en het Drents-Plateau. De verbindingen Hattem-Ommen en Ommen-Holterberg hebben ten opzichte van de andere verbindingen in Overijssel een hoog ambitieniveau en zijn gericht op de verbinding van de ecosystemen bos en grasland. Op de lange termijn kunnen deze verbindingen een rol gaan vervullen voor de uitwisseling van het Edelhert tussen de Veluwe en de Sallandse Heuvelrug. De provincie Overijssel zal op de langere termijn bezien of dit haalbaar is. De kern van deze verbinding bestaat uit een strook natuur met een breedte van 1.000 m. Op bepaalde afstanden liggen grotere knopen. De verbinding Reestdal-Ommen heeft een lager ambitieniveau. Deze is gericht op de ecosystemen bos, heide en grasland. De kern hiervan bestaat uit een strook van minimaal 225 meter. Op bepaalde afstanden liggen grotere knopen
10. De ontwikkeling van een aantal ecologische verbindingzones

3.3 Toetsing effecten

Toetsing van de ecologische hoofdstructuur vindt plaats aan de bij het gebied behorende doelen en kwaliteiten. Het betreffen de gebiedsspecifieke doelen, maar ook de algemene doelen voor de EHS. De doelen worden in tabel 3.1 getoetst.

Tabel 3.1 Toetsing van effecten op de EHS

Doel	Effect	Mogelijk effect
Natuurdoelen en kwaliteit	De natuurdoelen en kwaliteiten, zijn vastgelegd in het Natuurbeheerplan	
	1 Het ontwikkelen van een halfnatuurlijke laaglandrivier wordt niet gestoord door het voornemen	Geen
	2 Het ontwikkelen van riviergebonden grazige vegetaties wordt niet gestoord door het voornemen	Geen
	3 Vergroten van de variatie en structuur in het rivierdal wordt niet gestoord door het voornemen	Geen
	4 Ontwikkelen van natte graslanden wordt niet gestoord door het voornemen	Geen
	5 Behoud en versterken weidevogelgebieden, er zijn geen weidevogelgebieden in de omgeving van de Vecht. Het voornemen heeft geen effect op de weidevogelgebieden	Geen
	6 Ontwikkelen en behouden van een grote natuurlijke boskern wordt niet gestoord door het voornemen	Geen
	7 Samenhang tussen natuurgebieden versterken door natuurontwikkeling wordt niet verstoord. Mogelijk kan fauna worden verstoord	Mogelijk tijdelijke verstoring fauna
	8 De natuurlijke waarden van bossen vergroten. Het voornemen heeft geen effect op de boswaarden	Geen
	9 Ontwikkelen van robuuste verbindingen tussen Hattem en Ommen en tussen Ommen en de Holterberg. De vaartracés liggen niet nabij de EVZ's. Het voornemen heeft daardoor geen effect op deze ontwikkeling	Geen
Geomorfologische en aardkundige waarden en processen	De bodem van de Vecht of uiterwaarden wordt niet veranderd ten opzichte van de huidige situatie. Graafwerkzaamheden vinden enkel plaats op plekken waar nu al stuwen aanwezig zijn. Het voornemen heeft geen effect op de geomorfologische en aardkundige waarden	Geen
Waterhuishouding	De peilen hoeven vanwege het plan niet aangepast te worden. Er is geen effect van het voornemen op de waterhuishouding	Geen
De kwaliteit van bodem	Er worden geen werkzaamheden in de bodem van de EHS uitgevoerd die de kwaliteit kunnen schaden. Er is geen effect van het voornemen op de kwaliteit van de bodem	Geen
De kwaliteit van water	Door de aanleg van de sluizen wordt geen schadelijk effect op de kwaliteit van water verwacht	Geen

Doel	Effect	Mogelijk effect
De kwaliteit van lucht	Er zal bij de aanleg van de sluizen gewerkt worden met groot materieel. De bijdrage op een eventuele verslechtering van de kwaliteit van de lucht zal zeer beperkt en van korte duur zijn. Een effect is verwaarloosbaar	Geen
Rust	Ten tijde van de aanleg zal de rust tijdelijk verstoord zijn	Rust kan tijdelijk worden verstoord
Stilte	Ten tijde van de aanleg zal de stilte tijdelijk verstoord zijn	Stilte kan tijdelijk worden verstoord
Duisternis	Indien werkzaamheden in het donker plaats vinden, kan de duisternis tijdelijk verstoord zijn. Het zal een beperkt effect van kortdurend karakter zijn. Een effect wordt daardoor niet verwacht	Geen
Openheid	De openheid van het landschap komt niet in gevaar	Geen
Landschapsstructuur	De landschapsstructuur wordt niet aangepast. Er is geen effect van het voornemen	Geen
Beleving	De beleving van de natuur en EHS zal niet wijzigen. Hooguit is er een extra sluis aanwezig	Geen
Oppervlakte	De nieuwe sluizen zullen mogelijk een groter gebruik van water hebben. De werkelijke oppervlakte van de EHS verandert eigenlijk niet. Ook de sluis inclusief de omgeving kan aangemerkt blijven als EHS	Geen

3.4 Conclusies toetsing EHS

Vanuit de toetsing aan de EHS blijkt dat door de aanleg van de stuwen de kernwaarden rust en stilte tijdelijk kunnen worden verstoord. Hiermee kunnen ze ook een tijdelijke verstoring op aanwezige fauna hebben. De tijdelijke effecten op fauna wordt zoveel mogelijk beperkt door te werken buiten kritische perioden (voortplanting). Na inrichting van het gebied zullen deze kernwaarden weer ongestoord aanwezig zijn. Gezien het feit dat het een zeer lokale ingrepen betreft, dat de effecten tijdelijk van aard zijn en dat de tijdelijke effecten zoveel mogelijk worden voorkomen, worden effecten op de EHS uitgesloten.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Flora en faunawet

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek en veldbezoeken in het voortraject, wordt verwacht dat de strikt beschermde soorten Lange ereprijs, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad een effect kunnen ondervinden van de aanleg van de sluizen.

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek wordt verwacht dat de strikt beschermde soorten Lange ereprijs, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad een negatief effect kunnen ondervinden van de aanleg van de sluizen. Dit betreffen allen tabel 2-soorten. Bij ruimtelijke ingrepen kan voor tabel 2-soorten gebruik worden gemaakt van een gedragscode. Bij het treffen van afdoende mitigerende maatregelen is geen sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. Om effecten te voorkomen op deze soorten kan gewerkt worden conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen. De mitigerende maatregelen dienen in een werkprotocol opgenomen te worden.

4.2 Ecologische Hoofdstructuur

Vanuit de toetsing aan de EHS blijkt dat door de aanleg van de stuwen de kernwaarden rust en stilte kunnen worden verstoord. Hiermee kunnen ze ook een tijdelijke verstoring op aanwezige fauna hebben. Na inrichting van het gebied zullen deze kernwaarden weer ongestoord aanwezig zijn. Hooguit zal er een extra lamp aanwezig zijn voor de verlichting van de sluis, dan wel de aanduiding van de bevaarbaarheid van de sluis. In de huidige situatie is echter ook verlichting aanwezig. Er wordt niet verwacht dat de nieuwe inpassing een groter effect heeft.

Effecten op de EHS kunnen worden uitgesloten.

4.3 Aanbevelingen

Lange ereprijs, rivierdonderpad en kleine modderkruiper komen in of nabij het plangebied voor. Aangezien het om tabel 2-soorten gaat, kan worden gewerkt met de Gedragscode voor de Unie van Waterschappen. De benodigde maatregelen dienen in een werkprotocol uitgewerkt te worden.

5 Literatuur

[Stichting Anemoon, 2008]

Inhaalslag Verspreidingsonderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2008. Platte schijfhoorn *Anisus vorticulus*. Documentnummer 200-13. Bennebroek, juni 2009.

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]

De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

[Douma, M., C.P.M. Zoon en A.D. Bode, 2011]

De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.

[Bureau Waardenburg, 2010]

Natuurtoets Landgoed bij Diffelen, Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Rapport nr. 10-179. 1 november 2010.

[Creemers, R.C.M. en J.J.C.W. van Delft (RAVON), 2009]

De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht, 2009, ISBN 978-9050-113007.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]

De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]

Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Floron 2011]

Nieuwe atlas van de Nederlandse flora, Stichting Floron, Nijmegen, 2011, 1^e druk, KNNV uitgeverij, Zeist.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers R, 2009]

Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Tauw, 2012]

Doorgaande en passende recreatievaart in de Overijsselse Vecht, Toetsing aan de Natuurbeschermingswet, Ecologische hoofdstructuur en de Flora- en faunawet. Proj 4788767, 29 februari 2012.

www.waarneming.nl

www.zoogdieratlas.nl

Bijlage

1

Toelichting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, voorheen LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën namelijk:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

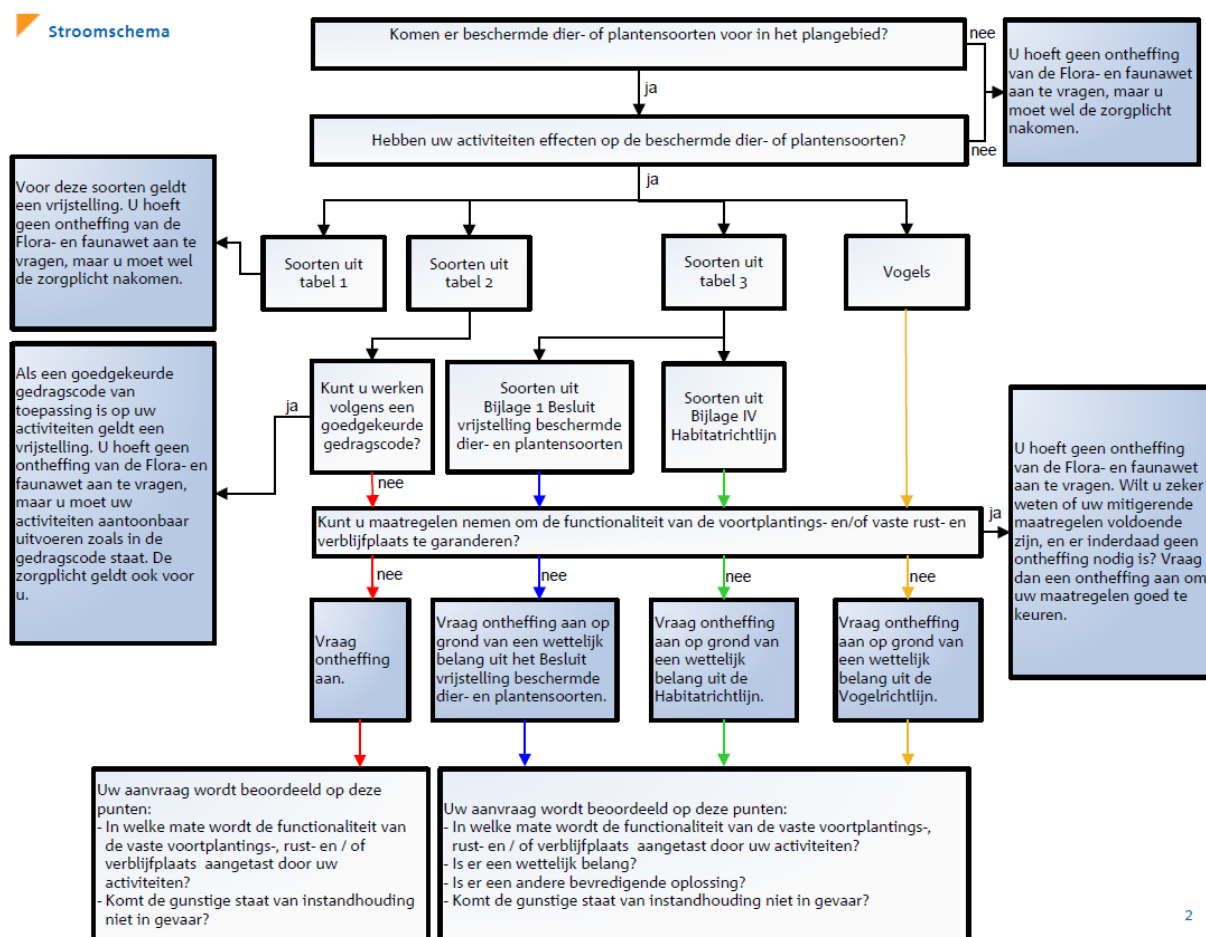
Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Daarnaast zijn van een aantal soorten de vaste rust- en verblijfplaatsen én de functionele omgeving jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van EL&I. Een mitigatieplan of ontheffing dient in het bezit te zijn voorafgaand aan de start van de uitvoeringsfase.

- Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd
Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, beschadigen of verwijderen van beschermde planten
Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren
Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijf- en voortplantingsplaatsen
Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren
Artikel 13: Verbod: bezit van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2- en 3-soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2- of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag).

Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mag worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)

Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van EL&I in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van EL&I geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)

Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van EL&I eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort¹.

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

- a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
- b) *Bescherming van flora en fauna*
- c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
- d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
- e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
- f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
- g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*

¹ De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen

- h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
- i) *Bestendig gebruik*
- j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*

Voor tabel 3-soorten uit de bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
- b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan onder andere gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*
- c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
- d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, reproductie en herintroductie van soorten*
- e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is van alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat álle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 tot en met 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alléén tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil)
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus)
3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk)
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil)

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk)

Het bevoegd gezag hanteert voor categorie 1 tot en met 4 de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte wouw*. De vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van deze soorten zijn daardoor jaarrond beschermd. De rust- en verblijfplaatsen van de soorten van categorie 5 kunnen echter óók jaarrond beschermd zijn wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de aanwezige rust- en verblijfplaatsen. Voor categorie 5 hanteert het bevoegd gezag de volgende soorten: *Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenvalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht*.

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

- a) - *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
 - *Veiligheid van het luchtverkeer*
 - *Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren*
 - *Bescherming van flora en fauna*
- b) *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- c) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken".

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Over de Rode Lijst

De Rode Lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode Lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt gebracht. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijstsoorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist.

Bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de basis voor de vaststelling van het ruimtelijke beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau. Het stelsel van de Wro gaat ervan uit dat plannen van een hogere overheid doorwerken naar lagere overheden. De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is verankerd in de Nota Ruimte (structuurvisie op rijksniveau) en Verordening Ruimte (provinciaal niveau) inclusief omgevingsplannen. De begrenzingen en indelingen bij de begrenzingen en bijbehorende doelen en/of doelsoorten verschillen per provincie, maar zijn altijd geheel of gedeeltelijk vastgelegd in provinciale omgevingsplannen en – verordeningen. Deze zijn bindend voor het vaststellende bestuursorgaan: gemeenten dienen de bescherming vast te leggen in hun bestemmingsplannen.

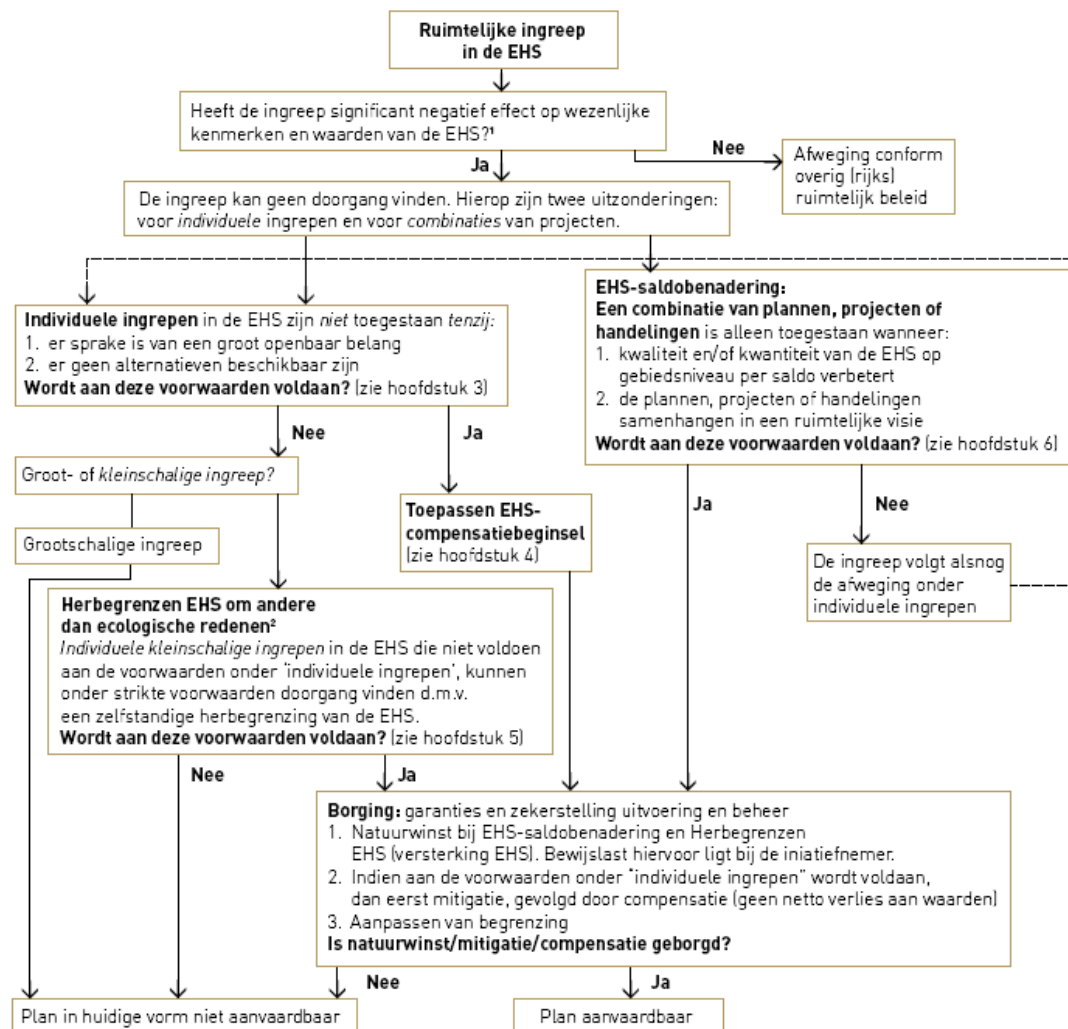
Het ruimtelijke beleid voor de EHS is altijd gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke waarden en kenmerken' van de EHS, waarbij tevens rekening wordt gehouden met andere gebiedsbelangen. Binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing. Plannen, projecten of handelingen worden volgens dit regime beoordeeld.

Als wezenlijke kenmerken en waarden definieert de Verordening Ruimte de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde.

Bij toetsing van de ingreep aan de EHS zijn de 'Spelregels EHS', een gezamenlijke uitwerking van Rijk en provincies, van toepassing. Hierin wordt onder meer de eis gesteld dat voor ingrepen binnen de EHS aangetoond moet worden dat, bij aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden, er geen reële locatiealternatieven zijn én er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang.

Wanneer een ontwikkeling gepaard gaat met een ruimtelijke procedure is een onderzoek naar de mogelijke effecten op de EHS noodzakelijk. Wanneer er geen ruimtelijke procedure van toepassing is, maar wel mogelijke effecten op de EHS denkbaar zijn, is het raadzaam (en in sommige gevallen alsnog noodzakelijk) toch een toetsing aan de doelen van de EHS uit te voeren en in overleg te treden met het bevoegd gezag, de gemeente.

In onderstaand stroomschema zijn deze en aanvullende stappen en benodigde onderbouwingen weergegeven [Ministerie van LNV, Spelregels EHS, 2007].

Stroomschema EHS [LNV, Spelregels EHS, 2007]

- ¹ Het gaat hier om het effect van de ingreep zelf en niet om een netto of reeds gesaldeerd effect. Indien de ingreep plaats vindt in een Natura 2000-gebied gelden aanvullende regels
- ² Een andere mogelijkheid in de EHS is herbegrenzing om ecologische redenen. Deze mogelijkheid is echter niet weergegeven in dit schema omdat er geen ruimtelijke ingreep aan ten grondslag ligt